

ВООРУЖЕНИЕ И РАЗОРУЖЕНИЕ В СОВРЕМЕННОМ КАПИТАЛИЗМЕ

О Г Л А В Л Е Н И Е

Введение	7
Раздел первый	
Основные факторы гонки вооружений в современном капитализме	11
1. К определению понятия «милитаризация капиталистической экономики»	13
2. Агрессивная политика империализма — решающий фактор гонки вооружений в современном капитализме	20
2.1 Экономические основы агрессивной полити- ки империализма	21
2.2 Современный милитаризм и агрессивная по- литика империализма	23
2.3 Основные направления агрессивной полити- ки империализма и их воздействие на мили- таризацию капиталистической экономики	27
3. Экономическая обусловленность капита- листического военного производства	37
3.1 Производство вооружений как сфера приме- нения относительно избыточного капитала	37
3.2 Экономические интересы военно-промыш- ленных монополий	45
4. Научно-технический прогресс в военном деле и его влияние на процесс милита- ризации капиталистической экономики	49
4.1 Воздействие военной техники на взаимо- связь капиталистической экономики и войны	50
4.2 Научно-техническая революция в военном деле и интенсификация гонки вооружений в условиях современного капитализма	58

5. Гонка вооружений и военная стратегия империализма	68
5.1 <i>Военно-стратегические концепции США и милитаризация американской экономики</i>	69
5.2 <i>Военная стратегия и вооружение европейских стран НАТО</i>	77
Раздел второй	
Новые тенденции милитаризации капиталистической экономики в современных условиях	83
6. Динамика и структура военных расходов стран НАТО	85
6.1 <i>Динамика военных бюджетов стран НАТО в послевоенный период</i>	86
6.2 <i>Изменения структуры военных расходов стран НАТО</i>	98
7. Структурные изменения военного производства и военно-промышленного капитала после второй мировой войны	111
7.1 <i>Характеристика военного производства империалистических стран в период до окончания второй мировой войны</i>	113
7.2 <i>Развитие военной промышленности ведущих стран капитализма в условиях нынешнего качественного вооружения</i>	118
7.3 <i>Структура и концентрация современного военно-промышленного капитала</i>	134
8. Милитаризация научно - технического прогресса в современном капитализме	148
8.1 <i>Расходы стран НАТО на научные исследования в военной области</i>	149
8.2 <i>Структура и основные направления военных научно-исследовательских работ в странах НАТО</i>	156
8.3 <i>Военные научно-исследовательские учреждения в ведущих странах НАТО</i>	161
	341

4. Vědeckotechnický rozvoj ve vojenství a jeho vliv na militarizaci kapitalistické ekonomiky	49
4.1 <i>Vliv vojenské techniky na vzájemné vztahy ekonomiky a války</i>	50
4.2 <i>Vědeckotechnická revoluce ve vojenství a intenzifikace horečného zbrojení v soudobém kapitalismu</i>	58
5. Zbrojení a vojenské strategie imperialismu	68
5.1 <i>Vojenskostrategické koncepce USA a militarizace americké ekonomiky</i>	69
5.2 <i>Vojenská strategie a zbrojení evropských zemí NATO</i>	77

Část II

Nové tendence militarizace kapitalistické ekonomiky v současném období 83

6. Dynamika a struktura vojenských výdajů zemí NATO po 2. světové válce	85
6.1 <i>Dynamika vojenských výdajů zemí NATO v poválečném období</i>	86
6.2 <i>Změny ve struktuře vojenských výdajů zemí NATO</i>	98
7. Strukturální změny zbrojní výroby a vojenskoprůmyslového kapitálu po 2. světové válce	111
7.1 <i>Charakteristika zbrojní výroby imperialistických zemí v období do konce 2. světové války</i>	113
7.2 <i>Vojenský průmysl předních kapitalistických zemí v období současného kvalitativního zbrojení</i>	118
7.3 <i>Struktura a koncentrace soudobého vojenskoprůmyslového kapitálu</i>	134
8. Militarizace vědeckotechnického pokroku v soudobém kapitalismu	148

8.1	<i>Výdaje zemí NATO na vojenský výzkum a vývoj</i>	149
8.2	<i>Struktura a hlavní směry vojenského výzkumu a vývoje zemí NATO</i>	156
8.3	<i>Instituce vojenského výzkumu v předních kapitalistických zemích</i>	161
9.	Nové tendence militarizace vnějších ekonomických vztahů kapitalistických zemí v poválečném období	167
9.1	<i>Tendence k integraci zbrojní výroby v zemích NATO</i>	168
9.2	<i>Proces internacionalizace vojenskoprůmyslového kapitálu zemí NATO</i>	181
9.3	<i>Zahraniční trh vojenské produkce v podmínkách kvalitativního zbrojení</i>	185
10.	Prohloubení státně monopolního charakteru militarizace ekonomiky soudobého imperialismu	197
10.1	<i>Státní mobilizace prostředků pro financování zbrojení</i>	198
10.2	<i>Státně monopolní regulace zbrojní výroby</i>	201
10.3	<i>Státně monopolní charakter trhu vojenské produkce</i>	207
10.4	<i>Úloha státního podnikání v procesu militarizace kapitalistické ekonomiky</i>	214
10.5	<i>Dlouhodobé programování válečně ekonomických příprav zemí NATO</i>	221

Část III

Ekonomické aspekty odzbrojení v soudobém kapitalismu	229
---	-----

11. Hospodářské a sociální důsledky horečného zbrojení a prospěšnost odzbrojení v soudobém kapitalismu	231
11.1 Zbrojení a ekonomický růst	235
11.2 Militarizace ekonomiky a průmyslový cyklus. Vojenské výdaje jako faktor konjunkturní politiky?	243
11.3 Je zbrojení rozhodující hybnou silou vědeckotechnického rozvoje?	250
11.4 Vliv militarizace hospodářství na sociálně ekonomické postavení pracujících v soudobém kapitalismu. Zbrojení — zaměstnanost — inflace	255
12. Možnost a realnost převedení vojenské výroby na mírové programy v soudobém kapitalismu	264
12.1 Obecné ekonomické přístupy k odzbrojení v soudobém kapitalismu	265
12.2 Problém náhrady vojenské poptávky a změny ve struktuře státních výdajů	274
12.3 K některým strukturálním změnám kapitalistické ekonomiky v procesu odzbrojení	279
13. Odzbrojení jako světový proces	294
13.1 Zmírňování mezinárodního napětí a nutnost jeho doplnění uvolňováním ve vojenské oblasti	295
13.2 Zastavit horečné zbrojení — hlavní úkol současného úsilí o dosažení všeobecného a úplného odzbrojení	301
Závěr	313
Přílohy	315
Literatura	335
Ruský obsah	340
Německý obsah	344

9. Новые тенденции милитаризации внешне-экономических отношений капиталистических стран в послевоенный период	167
9.1 <i>Тенденция к интеграции военного производства в странах НАТО</i>	168
9.2 <i>Процесс интернационализации военно-промышленного капитала</i>	181
9.3 <i>Внешний рынок военной продукции в условиях качественной гонки вооружений</i>	185
10. Углубление государственно-монополистического характера милитаризации экономики современного империализма	197
10.1 <i>Основные методы мобилизации средств в целях финансирования вооружения</i>	198
10.2 <i>Государственно-монополистическое регулирование военного производства</i>	201
10.3 <i>Государственно-монополистический характер рынка вооружений</i>	207
10.4 <i>Роль государственных предприятий в процессе милитаризации капиталистической экономики</i>	214
10.5 <i>Долгосрочное программирование военно-экономических приготовлений в странах НАТО</i>	221
Раздел третий	
Экономические аспекты разоружения	229
11. Экономические и социальные последствия гонки вооружений и необходимость разоружения в условиях современного капитализма	231
11.1 <i>Производство вооружений и экономический рост капиталистических стран</i>	235
11.2 <i>Милитаризация капиталистических хозяйств и экономический цикл. Военные расходы как средство государственной конъюнктурной политики?</i>	243
11.3 <i>Являются ли вооружения решающей силой научно-технического прогресса?</i>	250

11.4	<i>Влияние милитаризации экономики на социально-экономическое положение рабочих в современном капитализме. Вооружение — занятость — инфляция</i>	255
12.	Возможность и реальность переключения военного производства на мирные программы в современном капитализме	264
12.1	<i>Общэкономический подход к вопросам разоружения в условиях современного капитализма</i>	265
12.2	<i>Проблема сохранения валового спроса и изменения структуры государственных расходов</i>	274
12.3	<i>К вопросу о некоторых структурных изменениях капиталистической экономики в процессе разоружения</i>	279
13.	Разоружение как всемирный процесс	294
13.1	<i>Разрядка политической напряженности и необходимость ее дополнения разрядкой в военной области</i>	295
13.2	<i>Прекратить гонку вооружений — самая актуальная задача нынешнего этапа борьбы за всеобщее и полное разоружение</i>	301
	Заключение	313
	Приложения	315
	Литература	335

RÜSTUNG UND ABRÜSTUNG IM GEGENWÄRTIGEN KAPITALISMUS

INHALT

Vorwort	7
Erster Abschnitt	
Hauptfaktoren des Wettrüstens im gegenwärtigen Kapitalismus	11
1. Zur Abgrenzung des Begriffs „Militarisierung der Wirtschaft“	13
2. Die aggressive Politik des Imperialismus — der bestimmende Faktor des Wettrüstens im heutigen Kapitalismus	20
2.1 <i>Ökonomische Grundlagen der aggressiven Politik des Imperialismus</i>	21
2.2 <i>Der moderne Militarismus und aggressive Politik des Imperialismus</i>	23
2.3 <i>Der Einfluß der Hauptstoßrichtungen der aggressiven imperialistischen Politik auf die Militarisierung der Wirtschaft</i>	27
3. Die ökonomische Bedingtheit der kapitalistischen Rüstungsproduktion	37
3.1 <i>Die Rüstung als Mittel der Abschöpfung des relativ überschüssigen Kapitals</i>	37
3.2 <i>Ökonomische Interessen des Rüstungskapitals</i>	45

4. Der wissenschaftlich-technische Fortschritt im Militärwesen und seine Wirkung auf die Militarisierung der Wirtschaft	49
4.1 <i>Der Einfluß der Militärtechnik auf die Beziehungen zwischen Ökonomie und Militärwesen</i>	50
4.2 <i>Die wissenschaftlich-technische Revolution im Militärwesen und Intensivierung des Wettrüstens im gegenwärtigen Kapitalismus</i>	58
5. Rüstung und Militärstrategien des Imperialismus	68
5.1 <i>Die militärstrategische Konzeptionen der USA und die Militarisierung der amerikanischen Ökonomik</i>	69
5.2 <i>Die Militärstrategie und die Rüstung der europäischen NATO-Staaten</i>	77

Zweiter Abschnitt

Neue Entwicklungstendenzen der Militarisierung der Wirtschaft in der Gegenwart

6. Die Dynamik und die Struktur der Rüstungsausgaben der NATO-Staaten	85
6.1 <i>Die Dynamik der Rüstungsausgaben der NATO-Staaten in der Nachkriegszeit</i>	86
6.2 <i>Die Strukturveränderungen der Rüstungsausgaben der NATO-Staaten</i>	98
7. Strukturelle Veränderungen in der Rüstungsproduktion und im Rüstungskapital nach dem zweiten Weltkrieg	111
7.1 <i>Grundzüge der Rüstungsproduktion der imperialistischen Länder in der Periode bis zum Ende des zweiten Weltkrieges</i>	113

7.2	<i>Die Rüstungsindustrie der kapitalistischen Hauptländern unter den Bedingungen der gegenwärtigen qualitativen Rüstung</i>	118
7.3	<i>Struktur und Konzentration des gegenwärtigen Rüstungskapitals</i>	134
8.	Die Militarisierung des wissenschaftlich-technischen Fortschritts im gegenwärtigen Kapitalismus	148
8.1	<i>Die Aufwendungen für die militärische Forschung und Entwicklung in NATO-Staaten</i>	149
8.2	<i>Struktur und Hauptrichtungen der Rüstungsforschung und -entwicklung der NATO-Länder</i>	156
8.3	<i>Die Institutionen der militärischen Forschung und Entwicklung in den kapitalistischen Hauptländern</i>	161
9.	Neue Tendenzen der Militarisierung der internationalen Wirtschaftsbeziehungen zwischen den kapitalistischen Ländern nach dem zweiten Weltkrieg	167
9.1	<i>Die Tendenzen zur Rüstungsintegration der NATO-Staaten</i>	168
9.2	<i>Die Internationalisierung des Rüstungskapitals</i>	181
9.3	<i>Der internationale Rüstungsmarkt unter den Bedingungen der qualitativen Rüstung</i>	185
10.	Die Vertiefung des staatsmonopolistischen Charakters der Militarisierung der Wirtschaft im gegenwärtigen Imperialismus	197
10.1	<i>Die staatliche Mobilisierung der Mittel für die Rüstungsfinanzierung</i>	198
10.2	<i>Die staatsmonopolistische Regulierung der Rüstungsproduktion</i>	201

10.3	<i>Der staatsmonopolistische Charakter des Rüstungs-</i> <i>marktes</i>	207
10.4	<i>Die rüstungswirtschaftliche Funktion der staatli-</i> <i>chen Unternehmertätigkeit</i>	214
10.5	<i>Die langfristige Programmierung der ökonomischen</i> <i>Sicherstellung des modernen Krieges</i>	221

Dritter Abschnitt

Ökonomische Aspekte der Abrüstung 229

11.	Ökonomische und soziale Folgen des Wettrü- stens und die Nützlichkeit der Abrüstung im gegenwärtigen Kapitalismus	231
11.1	<i>Rüstung und wirtschaftliches Wachstum</i>	235
11.2	<i>Militarisierung und zyklische Entwicklung der ka-</i> <i>pitalistischen Wirtschaft. Rüstungsausgaben —</i> <i>Mittel der staatlichen Konjunkturpolitik?</i>	243
11.3	<i>Ist die Rüstung der entscheidende Faktor des</i> <i>wissenschaftlich-technischen Fortschritts?</i>	250
11.4	<i>Die Wirkung der Militarisierung der Wirtschaft</i> <i>auf die sozialökonomische Lage der Werktätigen im</i> <i>gegenwärtigen Kapitalismus. Rüstung, Beschäftig-</i> <i>tengrad, Inflation</i>	255
12.	Möglichkeiten und Probleme der Umstellung von Rüstungsproduktion auf friedliche Pro- gramme im gegenwärtigen Kapitalismus	264
12.1	<i>Allgemeine ökonomische Ausgangspunkte der</i> <i>Abrüstung im heutigen Kapitalismus</i>	265
12.2	<i>Das Problem der Erhaltung von Nachfrage und</i> <i>die Strukturveränderungen der Staatsausgaben</i>	274
12.3	<i>Zu einigen strukturellen Veränderungen der ka-</i> <i>pitalistischen Wirtschaft im Abrüstungsprozeß</i>	279

13. Abrüstung als Weltprozesse	294
13.1 <i>Die internationale politische Entspannung muss durch die militärische Entspannung ergänzt werden</i>	295
13.2 <i>Die Einstellung des Wettrüstens — Hauptaufgabe der gegenwärtigen Bestrebungen auf dem Wege zur allgemeinen und totalen Abrüstung</i>	301
Schlußfolgerungen	313
StatischtischerAnhang	315
Literaturverzeichnis	335

OBSAH

Úvod	7
Část I	
Příčiny horečného zbrojení v soudobém kapitalismu	11
1. K vymezení pojmu „militarizace kapitalistické ekonomiky“	13
2. Agresivní politika imperialismu — určující faktor horečného zbrojení v soudobém kapitalismu	20
2.1 Ekonomické základy agresivní politiky imperialismu	21
2.2 Soudobý militarismus a agresivní politika imperialismu	23
2.3 Hlavní směry agresivní politiky imperialismu a jejich vliv na militarizaci kapitalistické ekonomiky	27
3. Ekonomická podmíněnost kapitalistické zbrojní výroby	37
3.1 Zbrojení jako prostředek odčerpávání relativně přebytečného kapitálu	37
3.2 Ekonomické zájmy vojenskoprůmyslového kapitálu	45